

ГЕНРІ ЛАЙОН ОЛДІ

ЧИСТА ЗЕМЛЯ

ТОМ 1

КОРОП І ДРАКОН

КН. 1

ПОВІСТІ ПРО КАРМУ

ХАРКІВ
ФОЛІО
2025

Та щаслива країна недалеко звідси. Щоб народитися в ній, потрібно шанувати й доглядати батька й матір, служити наставникам, мати милосердну свідомість, нікого не вбивати й робити десять благих діянь.

«Сутра про видіння будди на ім'я Незмірне Довголіття»

ПРОЛОГ

— Слався, буддо Амідо...

Небо горіло над монахом.

— О буддо Амідо, Океане Єдності, я отримую притулок у тобі, довіряючи всім серцем і розумом твоєму вченню...

Небо горіло над монахом, але серце монаха горіло спекотніше в сто разів. Якщо вирвати його, це серце, що кипіло від ненависті, та жбурнути на землю, воно спалило б світ вщент. Іноді, захлинаючись у бурхливому окропі пристрастей, розчиняючись у ньому до втрати особистості, монах забував, як його звать.

Коса, згадав він, повертаючи собі ясність думок. У світі мене звали Коса. Це було давно, зараз моє ім'я звучить так: Кенньо. Іноді, виявляючи повагу, люди кажуть: Хонган-дзі Кенньо, додаючи до імені назву монастиря — обителі, яку я, недостойний, очолюю ось уже двадцять вісім років.

О храме Основної Обітниці, великий Хонгане-дзі в Ісіямі! Злощасний Хонгане-дзі! Залізні пальці твої зламані, золоті очі твої згасли. Два останні роки я очолюю монастир, якого не існує. Лише круки кружляють у сірому від скорботи небі. Лише худі лисиці полюють на мишей у чорних руїнах.

— О Амідо, єдносте життя та світла! Я звертаюся до тебе й молю про тих, хто живе в кожній частині світу, поруч зі мною та далеко від мене, і в серці моєму...

Скільки їх — задихнувся Кенньо. Кров ударила ченцеві в голову, плечі зігнулися під незримою вагою. Скільки вас, брати мої, хто відтепер живе тільки в моєму серці?! Прах, попіл, гіркота спогадів.

— ...поруч зі мною та далеко від мене...

Три тисячі вбитих у дружньому монастирі Енряку-дзі. Тридцять сотень мерців: чоловіки, жінки, діти. Поголені голови розколоти бойовими молотами. Ряси кольору шафрану й кориці пробиті стрілами. Дим над руїнами. Дим над горою Хіей. Багрянний дим, підсвічений відблесками пожежі. Тріумфальне виття злих духів: сонмища їх ринулися з північного сходу на схили, що втратили молитовний захист. Рев самураїв, п'яних від пролітої крові.

Тріумф Демона-повелителя Шостого неба, ворога Будди.

— ...і молю тебе про тих, хто живе в кожній частині світу...

Двадцять тисяч згорілих у Наґасімі. Блокада острівних укріплень. Місяць без підвезення провіанту. Облога, голод, штурм за штурмом. Падіння замку Оторі. Пропозиція здатися в обмін на безперешкодний відступ у Хонган-дзі, де на захисників Наґасімі вже чекали брати по вірі. Брехня, жажлива брехня — тих, хто повірив демону, перебили біля відкритих воріт. Останні дві фортеці стояли на смерть. Упертюхів спалили разом з усіма, хто перебував там.

Тріумф Демона-повелителя Шостого неба, ворога Будди.

Дванадцять тисяч зарізаних в Етідзені. Сорок тисяч проданих у рабство заморським варварам. Кров, кров, кров, кров. Радість ворога Будди, що танцює на кістках. Це я назвав його ворогом Будди, згадав чернець. Так, це зробив я. Я думав, це послабить Демона-повелителя, згальмує в очах союзників, змусить їх відвернутися. Я помилився. Я бився, як умів, вів

війська й сипав прокльонами, але вони лягали, як колосся під серпом, — монахи-воїни, мої Прямодушні. Сотні, тисячі, десятки тисяч. У добрі часи Прямодушні могли виставити в поле до двохсот тисяч бійців, але це не врятувало нас від розгрому. Я, священнослужитель, тільки й робив, що воював. На молитви в мене було мало часу.

Зараз я втікач, а він переможець.

— О буддо Амідо, під твоїм захистом я живу повним і творчим життям...

Звучало як знуцання.

Небо горіло над монахом. Іриси та тюльпани цвіли на схилах. Вище росли сосни, скручені так, наче хтось досхочу посміявся з них. За п'ятнадцять кроків від Кенньо кам'яними статуями завмерли охоронці. Всі вони прийняли постриг і проголосили обітницю, відмовившись від світу. Всі дали присягу служити наставникам, мати милосердну свідомість, нікого не вбивати та здійснювати десять благих діянь. Усі були озброєні до зубів: мечі, списи, луки й стріли. Обладунки, надіті поверх ряс, перетворювали людей на велетів. Мало хто голив голову, дотримуючись чернечих правил. Перевиті синіми жилами, руки охоронців роздувалися від м'язів. Очі пильно стежили за околицями: чи не крадеться ворог?

Слідуючи за Кенньо, охоронці билися в битвах частіше, ніж у ті роки, коли вони були простими самураями. Служіння такому наставнику погано уживалося з обіцянкою нікого не вбивати. Милосердна свідомість не скасовувала святого обов'язку рубати голови направо й наліво. Хтось замислив недобре проти настоятеля монастиря, якого немає? Смерть негідникові!

Кого немає, подумав Кенньо. Монастиря? Мене?!

— ...я живу повним і творчим життям...

Він не хотів такої долі. Та що там! Маленький Кбса бігав навипередки з однолітками й бешкетував, тягаючи їжу з монастирської кухні, коли помер його шановний батько. Незабаром гонець доставив в монастир імператорський указ, який не залишав місця суперечкам або сумнівам. Владу над великим Хонган-дзі передавали юному спадкоємцю патріарха, який змінив мирське ім'я Кбса на чернече — Кенньо. Фактично разом

із монастирем і титулом глави Істинної Школи Чистої Землі до хлопчика відійшло й управління провінцією Кага, про що Кенньо дізнався пізніше. Рясу нового настоятеля прикрасили особисті герби з квіткою драконового дерева — як далекий родич божественного мікадо Кенньо мав право використовувати в гербі знак імператорської родини.

В одинадцять років він став одинадцятим главою школи. Знамення? Випадковість? Насмішка долі?! Час, подумав монах. Вічно голодний часе, який ти безжальний!

Де той хлопчик?

— О буддо Амідо, нехай твої повчання направляють мене протягом дня, керують моїми стосунками, роботою та відпочинком...

Десять років великий Хонган-дзі в Ісіямі чинив опір Демону-повелителю Шостого неба. Десять років перемог і поразок, присяг і зрад. Кенньо не було в стінах монастиря, коли кільце облоги зімкнулося навколо святої фортеці. Він метався провінцією Кіі, від одного князя до іншого, стирив язик до кореня, намагаючись знайти союзників, — просив, погрожував, обіцяв. У монастирі, вірний традиції, він залишив сина, передавши тому керівництво обложеним Хонган-дзі. І тут доля, ніби п'яний байкар, повторила свій давній жарт — до монастиря прибув гонець імператора. Божественний мікадо вимагав негайної капітуляції. Захисників зобов'язували покинути Хонган-дзі, за що їм дарувалося життя, прощення та повернення інших храмів, захоплених під час війни.

— Слався, буддо Амідо!

Син Кенньо підкорився. Батько б ще міг чинити опір, батько славився крутою вдачею, а син не ризикнув. Мешканці Хонган-дзі чекали, що їхній заклятий недруг, Демон-повелитель Шостого неба, вчинить так, як уже бувало неодноразово — знехтувавши волею імператора, проявить підступність і виріже до ноги всіх ченців-воїнів, щойно ті опиняться за межами кріпосних стін. Але ні, демон раптово виявив милосердя, в точності виконавши умови договору. Втім, щойно ченці залишили Хонган-дзі, монастир загорівся, підпалений з чотирьох кінців. Вогонь сягав хмар, дим приховав жахливе видовище від поглядів. Незабаром на місці святої фортеці чорніла гора попелу.

Одні казали, що це була помста демона. Інші — що така воля богів. Треті кивали на безглуздий збіг обставин. Але Кенньо знав достеменно: монастир спалив його син, не бажаючи, щоб грізні укріплення дісталися ворогові.

У синові все-таки було багато від батька.

— О буддо Амідо! Якщо в моїй країні після набуття мною стану будди залишиться місце для пекла, царств голодних духів і тварин, нехай я не досягну вищого просвітлення!

Епоха Теньшо, думав монах, озирнувшись навколо. Дев'ятий рік епохи. Девіз правління: «Небесна справедливість». Яка тонка іронія! Куди чесніша інша назва: Сенгоку Джідай, «Епоха Провінцій, Що Воюють».

Якщо коротко, різанина.

Він прислухався. Під соснами, на віддалі, щоб не заважати Кенньо розмірковувати, але й не так далеко, щоб звук не зміг долетіти до настоятеля, звучала музика. Два триструнних, обтягнутих котячою шкірою сямісена й бамбукова флейта-сякухаті. Кенньо незмінно возив за собою трьох сліпців, вимагаючи, щоб вони грали, коли він усамітнюється, — наскільки усамітнення взагалі було можливим для загрузлого в турботах настоятеля войовничого Хонган-дзі. Траплялося, він підкликав їх, наказуючи сісти за спиною, або гнав геть, але навіть у цьому разі музиканти перебували поблизу. Знали: пан скоро покличе їх знову. Без музики Кенньо вигорів би зсередини, але ось уже понад рік і музика не допомагала.

— Якщо в моїй країні після набуття мною стану будди залишиться місце для пекла...

Місце для пекла залишалося завжди.

Епоха Провінцій, Що Воюють? Ха! Що там провінції! Школи буддизму воювали нітрохи не рідше. Це над коником слід тремтіти й звертати зі стежки в кущі, щоб у жодному разі не розчавити комаху. А у разі конфлікту людей та ідей не гріх вдаватися і до меча, і до злого слова. Школа Чистої Землі — західного раю будди Аміді — стверджувала, що врятується той, хто вдень і вночі славить милосердного Аміду. Справжня Школа Чистої Землі, до якої належав Кенньо, схвалювала регулярне вихваляння будди, але віддавала перевагу довірі та душевному устремлінню, без яких слова — марний струс повітря. Просто

Школа криком кричала, наставляючи всіх і кожного: добрі справи — шлях до раю. Справжня Школа заперечувала: добрі справи? Хто з нас, грішників, відрізнити добро від зла? Була б віра міцна, тоді й діяння стануть чистішими за перший сніг.

Віра, думав монах. Добрі справи. Вихваляння будди. Прагнення душі. Як вірити, якщо круки каркають над руїнами? Що робити, якщо навколо пекло? Куди прагнути, якщо надію втрачено? Грайте, сліпці! Я сліпий більше за вас. Дихай, флейто. Будь-яке дихання рано чи пізно обірветься. Плачте, сямісени. Немає для нас Чистої Землі — ні за життя, ні після смерті.

— Якщо в момент смерті свідомість людини не буде вагатися, вона знайде народження в Країні Вищої Радості...

Кенньо оголив меч.

Короткий, завдовжки в лікоть, меч був його найбільшою коштовністю, дорожчим за все, що належало настоятелю. Плоский, без ребра жорсткості, з візерунком по лезу клинок викував прославлений зброяр Сенджі Мурамоса з провінції Ісе — той, чий мечі не могли повернутися в піхви, не проливши чийось кров. Усі від малого до великого знали історію про заочну суперечку Мурамоси з давно покійним суперником — Окадзакі Масамуне, найвидатнішим ковалем минулого, який пішов із життя понад п'ять століть тому. Ревнуючи до слави мерця, Мурамоса встромив у струмок два мечі, свій і роботи конкурента. Подальше перетворилося на легенду: біг води, мечі стирчать з мулистого дна, а осінні листя, пливучи за течією, з острахом огинає лезо Масамуне — або гине, розпавшись надвое, після зустрічі з лезом Мурамоси.

Для ченця підсумок суперечки був очевидний. Так, милосердя — алмазна чеснота. Але вціліле листя небезпечно. Воно здатне повернутися з армією собі подібних. Вмираючи під купою листя, що ворухиться на тобі, ти пошкодуєш, що знехтував одним-єдиним жалюгідним листом.

— Ти переміг, демоне. Будь проклятий — і прощай.

Кенньо розгорнув одяг. Повернув голову, збираючись покликати охоронця. Розпороти собі живіт, йдучи з гідністю, — пів справи. Важливо, щоб людина, якій ти довіряєш, одним ударом відтяла тобі голову, позбавивши мук. Будь-хто з охоронців міг відтяти голову одним ударом, будь-кому Кенньо

довіряв, як самому собі, тож зараз він вагався, не знаючи, кого вибрати.

Вітер торкнувся голеної маківки. Скуйовдив волосся, якого не було. З гостротою почуттів, здавалося, давно втраченою, Кенньо відчув цей вітер, лагідний, наче долоня матері. Ясніше ясного він згадав себе — дитину, чії кучері не знали бритви, а плечі не зігнув тягар влади. Неземний спокій зійшов на ченця. Я вмираю, зрозумів він. Мені не потрібно для цього розпорювати собі живіт. Не потрібно просити охоронця змахнути мечем. Так, я вмираю, і мені даровано диво.

Ось він, будда Аміда. Я бачу його.

Він прийшов забрати мене в рай.

Небо горіло над монахом. Гойдаючись на хвилях сонячного західного вогню, над горою висів гігантський лотос. Розташовані у два ряди пелюстки загиналися вгору та вниз. Під вітром вони ворушилися, немов мацаки медузи в морській воді. На лотосі сидів милосердний Аміда, склавши руки для медитації. Тіло будди було червоніше за рубін, лише маківка світилася білизною гірської вершини та серце пульсувало яскраво-синім згустком між ребрами. Позбавлений прикрас, подібно до ряси скромного монаха, одяг кольору сонця майорів на вітрі, але сам Аміда залишався нерухомим. Чаша для милостині, повна еліксиру безсмертя, висіла над долонями будди. Жодної краплі не проливалася з неї навіть при найшвидшому русі лотоса.

Рот Аміди відкритий, що символізує сталість настанов. Кенньо прислухався, але до нього не донеслося жодного звуку. Лише музика посилилася, заповнюючи простір і зупиняючи час.

— Слався, буддо Амідо! — хотів вигукнути монах.

І не зміг.

«У передсмертну годину, якщо пам'ятаєш про будду, то будеш вшанований пришествям. І коли будда сяде на лотосовому престолі, то розвіє сліпоту твоєї пам'яті. Так не треба ж сумніватися в призначеному відродженні!»

Забувши, що тримає меч, Кенньо простягнув до будди ліву вільну руку — й порізався. Гроном стиглих ягід кров упала на траву. Кенньо не помітив цього, не відчув болю, бо в погляді Аміди промайнув біль у стократ сильніший, який не пізнати смертним.

ЗМІСТ

КНИГА ПЕРША. ПОВІСТІ ПРО КАРМУ

ПРОЛОГ	3
ПОВІСТЬ ПРО МЕРТВУ БАБУСЮ ТА ЖИВОГО САМУРАЯ	13
Розділ перший. ПОДАРУНОК БУДДИ	15
1. «Це кінець. Кінець усьому...»	15
2. «Він вкрав мого чоловіка!»	19
3. «Ви готові зробити офіційну заяву?»	22
4. «Нотатки на хмарах», зроблені в різний час ченцем Іссеном із храма Вакаікуса	27
5. «Що ж робити?»	29
Розділ другий. СМАЖЕНИЙ ТУНЕЦЬ З ІМБИРОМ	31
1. «Ви заперечуєте переродження?»	31
2. «Два роки не сходив місяць...»	36
3. «Кого ви любили більше?»	40
4. «Чому ж ти мені не сказав?»	43
Розділ третій. ДИВО НА ПАГОРБАХ ЯМАРУ	47
1. «Тисяча подяк!»	47
2. «Лотос у ставку»	51
3. «Вуха та серце»	55
4. «Нотатки на хмарах», зроблені в різний час ченцем Іссеном із храма Вакаікуса	60
Розділ четвертий. ПРИГОДА НА ПОШТОВІЙ СТАНЦІЇ	64
1. «Будь обережний!»	64
2. «Викидень шляхетного мистецтва бою»	66
3. Допит стражника Ікеди, проведений Хасімото Ясуо, начальником міської варти, в присутності писаря	71
4. «Немає в мене ніяких ран!»	75
Розділ п'ятий. ГРИМ І БЛИСКАВКА	79
1. Допит стражника Ікеди, проведений Хасімото Ясуо, начальником міської варти, в присутності писаря (продовження)	79
2. «Ви сама люб'язність!»	84

3. «На чому тримається зачарування?»	87
4. «Чи він не береться до уваги?»	89
Розділ шостий. ДРАКОНОВА БРАМА	94
1. «Ото вже щастя випало...»	94
2. «У мене є докази!»	98
3. Допит юного самурая	101
4. «Ганьба! Злочин!»	112
5. «Та не совайтеся ви!»	116
6. «Моє прізвище Торюмон»	118

ПОВІСТЬ ПРО ТОРГОВЦЯ РИБОЮ ТА ЩАСЛИВОГО ВОЛОЦЮГУ . . .120

Розділ перший. КОРОП ПІДІЙМАЄТЬСЯ ВОДОСПАДОМ	123
1. «А-а-а!!!»	123
2. Двоє мучителів	127
3. «Історія про сліпого провидця та фальшиве фуккацу»	129
4. «Прошу вас! Будь ласка, візьміть...»	133

Розділ другий. ПОЖЕЖА В ХРАМІ ХОННО-ДЗІ	137
1. «Нотатки на хмарах», зроблені в різний час ченцем Іссеном із храма Вакаікуса	137
2. «Небо розміщується в пеклі»	140
3. «Нотатки на хмарах», зроблені в різний час ченцем Іссеном із храма Вакаікуса	149

Розділ третій. ПЕРШИЙ ВЕРДИКТ	157
1. «Це я! Я!»	157
2. «Свого щастя не розумієш, дурню!»	161
3. «Ви занадто добрі до людей...»	165
4. «Що тут відбувається?!»	169

Розділ четвертий. ПОДАРУНКИ ТА ПОБАЖАННЯ	171
1. «Який же бенкет без sake?»	171
2. «Іншим разом, пане!»	175
3. «Мій дзен іще слабкий»	179
4. «Це ми вам з-завдячуємо нашим щ-щ-щ...»	182

Розділ п'ятий. МЕТІЛЬ СІДАЄ НА МЕЧ	186
1. «Цвях, що стирчить, забивають!»	186
2. «Метіль сідає на меч...»	188
3. «Ви мене самі вибрали»	192
4. «Ваш наказ буде виконано!»	197

Розділ шостий. З РАНКУ ДО ВЕЧОРА	201
1. «Вам потрібна заява?»	201
2. «Та жінка назвалася?»	205
3. «Вони ще тут?!»	210
Розділ сьомий. ПРИКРИВАЮЧИ ГОЛОВУ, НЕ ОГОЛЮЙ СПИНУ	214
1. «Геть з очей моїх!»	214
2. «І мавпа іноді падає з дерева»	218
3. «Восени — місяць»	222
4. «Доброї ночі, вельмишановні злодії!»	223
Розділ восьмий. З БОЙОВОГО ЛУКА ПО МИШАХ НЕ СТРІЛЯЮТЬ	227
1. «Я вас не кликав!»	227
2. Доповідь юного самурая	228
3. «Готовий понести покарання»	242
4. «Зірка за хмарами»	245
ПОВІСТЬ ПРО ЖІНКУ-ВОЇНА ТА ВІДДАНОГО УЧНЯ	249
Розділ перший. ХИЖА В ЛІСІ	251
1. «Єдність сердець»	251
2. «Такий будда, як ви...»	257
3. «І прихопи лопату!»	260
Розділ другий. ТРИ СУТИЧКИ З П'ЯТИ	265
1. «Я осквернений! Осквернений!»	265
2. «У разі невдачі я залишуся жити!»	269
3. «Нотатки на хмарах», зроблені в різний час ченцем Іссеном із храма Вакаікуса	271
4. «І все-таки пам'ятайте про мене»	276
Розділ третій. У ПРИВАТНОМУ ПОРЯДКУ	281
1. «Як ви поясните вашу поведінку?!»	281
2. «Чому ви приховали ці подробиці?»	285
3. «Я зрозумів вас, Секі-сан»	288
4. «Це був умисел. Злий умисел»	292
Розділ четвертий. ПОЄДИНОК У СКЕЛЯХ	296
1. «Це все, що ви зрозуміли?»	296
2. «Deseo de muerte»	298
3. «У нас теж історія?»	302
4. «Ви будете вмирати щоранку й щовечора»	306

Розділ п'ятий. ВЕРБА НАД СТАВКОМ	311
1. «Шлях підступності й обману»	311
2. Розповідь Нобуюкі Кубо-другого про перше життя Йоко з клану Сідзука	315
3. «Не знаю»	318
4. «З вартою жартувати — собі дорожче»	321
Розділ шостий. НЕ МИ ЙДЕМО ШЛЯХОМ	325
1. «Сім богів щастя»	325
2. «А якщо тебе стануть бити палицею?»	328
3. «Самурай Кіото-доно»	330
4. «Я вперше в морі»	332
5. «Який слуга, такий і пан!»	336
6. «У мене для вас погана звістка»	339
Розділ сьомий. ШЛЯХ ВІЙНИ	343
1. «Мені б не хотілося про це говорити»	343
2. «Правда, що обернулася блискавкою»	349
3. «На сукні долі розв'язаний пояс»	351
4. «Я не шкодую про це»	357